

povodom

5. svibnja - Europskog dana neovisnoga življenja

predstavlja što je neovisno življenje prema najznačajnijem dokumentu UN-a - Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom (KPOSI)

Članak 19. KPOSI

NEOVISNO ŽIVLJENJE I UKLJUČENOST U ZAJEDNICU

Države potpisnice ove Konvencije priznaju jednako pravo svim osobama s invaliditetom na život u zajednici, s pravom izbora jednakim kao i za druge osobe, te će poduzeti učinkovite i odgovarajuće mjere kako bi olakšale osobama s invaliditetom puno uživanje ovoga prava i punog uključenja i sudjelovanja u zajednici, uključujući i osiguranje sljedećeg:

- (a) mogućnosti da osobe s invaliditetom odaberu svoje mjesto boravka, gdje i s kim će živjeti, na ravnopravnoj osnovi s drugima, te da nisu obvezne živjeti bilo kojim nametnutim načinom života;*
- (b) pristupa širokom rasponu usluga koje različite službe potpore pružaju osobama s invaliditetom u njihovom domu ili ustanovama za smještaj, uključujući osobnu asistenciju potrebnu za potporu življenju i za uključenje u zajednicu, kao i za sprečavanje izolacije ili segregacije iz zajednice;*
- (c) ravnopravnog pristupa osoba s invaliditetom uslugama, objektima i prostorima, namijenjenima općoj populaciji, te njihove primjerenosti potrebama osoba s invaliditetom.*

Neovisno življenje.¹ Neovisno življenje/neovisni život znači da se svim pojedincima s invaliditetom pružaju sva potrebna sredstva kako bi im se omogućilo da imaju izbor i vrše kontrolu nad svojim životom i donose sve odluke o svojem životu. Osobna autonomija i samoodređenje od temeljne su važnosti za neovisno življenje, uključujući pristup prijevozu, informacijama, komunikaciji i osobnoj asistenciji, mjesto boravišta, dnevnu rutinu, navike, dostojanstveni rad, osobne odnose, odjeću, prehranu, higijenu i zdravstvenu skrb, vjerske aktivnosti, kulturne aktivnosti te seksualna i reproduktivna prava. Ove su aktivnosti povezane s razvojem identiteta i osobnosti: gdje živimo i s kime, što jedemo, volimo li dugo spavati ili kasno lijegati, biti unutra ili na otvorenom, imati stolnjak i svijeće na stolu, imati kućne ljubimce ili slušati glazbu. Ovakve radnje i odluke čine nas onim što jesmo. Neovisno življenje ključni je dio autonomije i slobode pojedinca i ne znači nužno da osoba živi sama. Također se ne bi trebalo tumačiti samo kao sposobnost samostalnog obavljanja dnevnih aktivnosti. Treba se smatrati slobodom na izbor i kontrolu, u skladu s poštovanjem urođenog dostojanstva i osobne autonomije, kako je utvrđeno člankom 3. točkom (a) Konvencije. Neovisnost kao oblik osobne autonomije znači da osobi s invaliditetom nije uskraćena mogućnost izbora i kontrole u pogledu vlastitog stila života i dnevnih aktivnosti.

Uključenost u zajednicu.¹ Pravo na uključenost u zajednicu odnosi se na načelo punog i učinkovitog sudjelovanja i uključivanja u društvo, kako je, među ostalim, utvrđeno u članku 3. točki (c) Konvencije. Obuhvaća uživanje u društvenom životu i pristup svim uslugama koje se nude javnosti te uslugama potpore koje se nude osobama s invaliditetom kako bi im se omogućila potpuna uključenost i sudjelovanje u svim oblicima društvenog života. Te se usluge među ostalim mogu odnositi na stanovanje, prijevoz, kupovanje, obrazovanje, zapošljavanje, rekreacijske aktivnosti i sve ostale objekte i usluge koje se nude javnosti, uključujući društvene mreže. Pravo također obuhvaća pristup svim mjerama i događanjima u političkom i kulturnom životu u zajednici, među ostalim, javnim sastancima, sportskim događanjima, kulturnim i vjerskim festivalima i svim ostalim aktivnostima u kojima želi sudjelovati osoba s invaliditetom.

Uređenje neovisnog življenja.¹ Neovisno življenje i uključenost u zajednicu odnose se na okruženja izvan rezidencijalnih ustanova svih vrsta. Nije riječ „samo” o življenju u određenoj zgradi ili okruženju; ponajprije je riječ o očuvanju osobnog izbora i autonomije uslijed nametanja određenog načina života i stanovanja. Velike ustanove s više od sto štićenika i manji domovi s pet do osam pojedinaca, pa čak ni pojedinačni domovi ne mogu se nazivati uređenjima neovisnog življenja ako imaju neke druge elemente koji odgovaraju definiciji ustanova ili institucionalizacije. Iako se institucionalizirani oblici skrbi mogu razlikovati s obzirom na veličinu, naziv i način na koja su organizirana, postoje određeni određujući elementi, kao što su obvezno dijeljenje asistenata s drugim osobama i nepostojanje ili ograničeni utjecaj na to od koga se mora prihvatiti pomoć; izolacija i segregacija od neovisnog življenja u zajednici; manjak kontrole nad svakodnevnim odlukama; manjak izbora kod odluke s kim će se živjeti; krutost rutine neovisno o osobnoj volji i preferencijama; istovjetne aktivnosti na istom mjestu za skupine osoba pod autoritetom određene osobe; paternalistički pristup pružanju usluga; nadzor nad uređenjem življenja; te često također nerazmjer osoba s invaliditetom koje zajedno žive u istom okruženju. Institucionalna okruženja također mogu pružati osobama s invaliditetom određeni stupanj izbora i kontrole; međutim, ovi su izbori ograničeni na određena područja života i ne mijenjaju segregacijsku narav ustanova. Prema tome, za politike deinstitutionalizacije zahtijeva se provedba strukturnih reformi koje nadilaze zatvaranje ustanova. Veliki ili mali domovi osobito su opasni za djecu, za koju ne postoji zamjena za potrebu za odrastanjem u obitelji. Ustanove „nalik obitelji” i dalje su ustanove i ne zamjenjuju skrb koju pruža obitelj.

Osobna asistencija.¹ Osobna asistencija odnosi se na ljudsku potporu usmjerenu na osobu „korisnika” i koja je dostupna osobi s invaliditetom i alat je za neovisno življenje. Iako se načini pružanja osobne asistencije mogu razlikovati, postoje određeni elementi koji je razlikuju od ostalih oblika osobne asistencije, kako slijedi:

- I. Sredstva za financiranje osobnog asistenta moraju se dodjeljivati na temelju personaliziranih kriterija i moraju se uzeti u obzir norme ljudskih prava za dostojanstveno zapošljavanje. Sredstva za financiranje dodjeljuje se osobi s invaliditetom u svrhu plaćanja potrebne asistencije i ona upravlja sredstvima. Temelji se na procjeni pojedinačnih potreba i na životnim okolnostima pojedinca. Individualizirane usluge ne smiju dovesti do smanjenog proračuna i/ili većeg osobnog plaćanja;
- II. Uslugu mora kontrolirati osoba s invaliditetom, što znači da može ugovoriti pružanje usluge s različitim pružateljima usluga ili djelovati kao poslodavac. Osobe s invaliditetom imaju mogućnost prilagodbe svoje usluge, odnosno, osmisлити uslugu i odlučiti od koga, kako, kada, gdje i na koji se način usluga pruža te davanja uputa i usmjeravanja pružatelja usluga;
- III. Osobna asistencija predstavlja odnos jedan-na-jedan. Osobne asistente mora angažirati, obučiti i nadzirati osoba kojoj je dodijeljena osobna asistencija. Osobni asistenti ne bi se trebali „dijeliti” bez potpune i slobodne privole osobe kojoj je dodijeljena osobna asistencija. Dijeljenje usluga osobnih asistenata može ograničiti i onemogućiti spontano sudjelovanje u zajednici koje se temelji na samoodređenju;
- IV. Vlastito upravljanje pružanja usluge. Osobe s invaliditetom koje zahtijevaju osobnu asistenciju mogu slobodno birati stupanj osobne kontrole nad pružanjem usluga u skladu sa svojim okolnostima i preferencijama. Čak iako su odgovornosti poslodavca ugovorene s vanjskim pružateljem, osoba s invaliditetom uvijek će ostati u središtu odluka koje se odnose na pomoć, bit će osoba kojoj se upućuju upiti i čije se osobne preferencije moraju poštovati. Kontrola nad osobnom asistencijom može se provoditi putem donošenja odluka uz stručnu potporu.